

Potřebovali bychom výrazně více tlumočnicků do znakového jazyka,

říká Roman Lupoměský

S Romanem Lupoměským, ředitelem humanitární organizace Neslyšící s nadějí, o. s., jsem se sešla v rámci mezinárodní akce Tichý svět blízkých sousedů, která se konala na konci října v Polském institutu v Praze. Pan Lupoměský, navzdory svému handicapu, je velmi aktivní – jeho posledním počinem byla organizace výše zmíněného tří denního projektu, během kterého proběhly malé workshopy, konference, výměna zkušeností a sdílení „best practises“. Já jsem díky této akci prožila novou zkušenost, poprvé v životě jsem si vyzkoušela rozhovor, kterého se zúčastnila tlumočnice do znakového jazyka. Vnímala jsem její nelehkou práci – a tímto i jí velmi děkuji za to, že po mnoha hodinách strávených tlumočením na workshopu v polední pauze věnovala svůj čas našemu časopisu. Následující rozhovor se týká situace neslyšících v České republice, souvislostí s inkluzivní novelou školského zákona a opakovaně se vrací též k palčivému tématu, jímž je akutní nedostatek tlumočnicků...

Můžete prosím představit organizaci, kterou zastupujete, tedy Neslyšící s nadějí?

Humanitární organizace Neslyšící s nadějí, o. s., vznikla v roce 2007 a je zaměřena na oblast sluchově postižených. Jejím hlavním cílem je **aktivně zvyšovat povědomí o problematice neslyšících v rozvojových zemích**, organizovat spolupráci sluchově postižených nejen v rozvojových, ale i v rozvinutých zemích, lobbying a příprava a realizace projektů, které se zaměřují na **problematiku neslyšících v sociální oblasti, ve školství a zdravotnictví**, výměna informací mezi asociacemi neslyšících, šíření informací o rozvojové spolupráci a pořádání seminářů

a konferencí. Rád bych zdůraznil, že jsme **jedinou nevládní humanitární organizací v ČR s cílem pomoci neslyšícím v rozvojových zemích**.

Jaké jsou podle vašich zkušeností podmínky neslyšících v Čechách?

Vzhledem k tomu, že jsem zakládající člen naší organizace, sám jsem neslyšící a osobně mám více než patnáctileté zkušenosti ze setkání s neslyšícími z různých zemí, si troufnu tvrdit, že situace u nás není špatná. Máme si určitě čeho vážit, je zde například relativně dobrá úroveň vzdělávání i jeho přístupnost.

V uplynulých patnácti letech jsem pozoroval u nás v České republice, konkrétně v Praze, soustředěnou globální obhajobu práv neslyšících s cílem zvýšit povědomí o neslyšící komunitě, konkrétně podporu lidských práv včetně práv jazykových.

Dlouhodobý problém, se kterým se opakovaně potýkáme a na který bych rád upozornil, je **v nedostačujícím množství tlumočnicků znakového jazyka**. Sám nerozumím tomu, proč tento problém vznikl, vždyť kapacita studijního oboru Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy je z mého hlediska dostačující – pokud by ovšem všichni, kdo studium dokončí, nastoupili „v oboru“. Podle mých informací neexistují žádné statistiky nebo analýzy, kolik studentů v oboru opravdu zůstává, proč je aktivních tlumočnicků do znakového jazyka tak málo. Osobně se domnívám, ale nemám to nijak podloženo, že jsou podmínky pro slyšící studenty na tomto oboru příliš tvrdé, byl bych rád, kdyby fakulta změnila svůj přístup k nim a spíše je podporovala...

Tichý svět blízkých sousedů

Na svých webových stránkách píšete o roztržitosti a nedostatečné komunikaci mezi různými organizacemi neslyšících. Můžete tuto situaci přiblížit? Co ji podle vás způsobuje?

Hlavní zaměření naší humanitární organizace je poměrně úzké – pomoc neslyšícím v rozvojových zemích. Ale rezervy vidím jednoznačně třeba v sociální oblasti či ve školství. Bohužel jako neziskové organizace neslyšících stále polemizujeme a nemůžeme se v názorech shodnout, a proto nemůžeme ani bojovat za společné cíle. Je potřeba

sjednotit různé subjekty neslyšících a zavést společný dialog, zejména pro mladé generace v budoucnu.

Jaké máte zkušenosti s českým školstvím?

Já jsem již třetí generace neslyšících od narození v naší rodině. Před rokem 1989 byla situace ve školství pro neslyšící jednoznačně složitější. Já sám jsem byl odmalička vzděláván orálně, střední školu jsem vystudoval díky tomu, že jsem měl individuální studijní plán, dálkové studium. Přiznávám i teď po letech, že každodenní návštěva školy by pro mne byla velmi náročná a únavná, bez tlumočnicka znakového jazyka snad nemožná. Za velký úspěch pokládám, že jsem se naučil český jazyk na komunikační úrovni, že mohu bez problémů komunikovat v písemné formě.

Existují u nás tři **speciální školy pro neslyšící děti**, zejména **pro děti s kombinovanými vadami**. Velkým problémem je nedostatečný počet tlumočnicků. Otázkou zůstává, jak to bude s komunikací a vůbec soužitím neslyšících a většinové populace, budeme-li handicapované vzdělávat pouze ve speciálním školství. Jaká bude budoucnost těchto dětí? Navštěvují-li speciální školy, žijí ve specifické sociální bublině. Po absolvování školy se ocitnou ve světě, který neznají.

Domnívám se, že je pro ně důležité odmalička se stýkat i se světem slyšících, i když je nutné říct, že toto není cesta pro každého. Rodiče si mohou vybrat formu vzdělávání pro své potomky, ať už inkluzivní, či cestou speciálního školství. V obou případech mohou děti zažít zklamání, otázkou je, z čeho toto zklamání pramení. Má osobní zkušenost s dálkovým středoškolským studiem bez tlumočnicka mě vede k jednoznačnému doporučení pro ulehčení podmínek – studium ano, ale s tlumočnickem.

Jaký máte názor na inkluzi neslyšících?

Osobně nemám nic proti inkluzi, přesto se domnívám, že **ne pro každého neslyšícího je vhodná tato forma vzdělávání**. Nedávno se v Evropské unii začala prosazovat inkluze, údajně kvůli ekonomickým úsporám, ale podle mého názoru **inkluzivní vzdělávání bude dražší**.

Inkluze je **snahou postavit most přes překážky**, přinést sociální výhody pro sluchově postižené děti v místě jejich bydliště a šetřit čas jejich rodičů, avšak zapomíná se na rozdíly mezi zdravotně postiženými.

Sobotkova vláda spolu s trojkoalicí rýsovala **kvůli inkluzi finanční rezervy pro asistenty či tlumočníky**. Bohužel zde stále panuje chaos v důsledku bídneho počtu tlumočnicků znakového jazyka. **Chybí alternativní možnosti řešení** problematiky situace sluchově postižených dětí. Jak je vzdělávat v běžných školách, o tom se zatím nehovoří ani nyní, po roce od vyhlášení platnosti novely školského zákona o inkluzi.

Dětem se sluchovým postižením či neslyšícím lze ve vzdělávání **přizpůsobit komunikační prostředky**. Pokud jde o inkluzivní vzdělávání, to bude šancí pro některé děti se sluchovým postižením, ale nesmíme zapomenout, že část z nich je závislá na tlumočnicích znakového jazyka. A jsme opět u výše zmiňovaného **problému s malým počtem tlumočnicků**.

Česká republika přijala **klíčovou legislativu týkající se problematiky neslyšících**, od Úmluvy o právech pro osoby se zdravotním postižením a jejího Opčního protokolu až po Národní plán příležitostí pro OZP. Proto v souvislosti s Mezinárodním dnem neslyšících, který se letos uskutečnil 23. září, bych rád apeloval na to, abychom se v Čechách a na Moravě zaměřili **na inkluzi a podporu znakového jazyka v běžných či speciálních školách**. Bohužel je debata poznamenána také faktem, že někteří neslyšící učitelé se obávají zrušení škol pro neslyšící v budoucnu a argumentují proti.

Workshop v rámci projektu Tichý svět blízkých sousedů

Proč jste uspořádal konferenci Tichý svět blízkých sousedů ve spolupráci s polskou stranou?

Ministerstvo zahraničních věcí vypsalo program pro česko-polskou spolupráci, který funguje již patnáct let.

Výměna informací mezi oběma stranami ale probíhá poměrně málo. Využil jsem tohoto programu a vytvořil první projekt týkající se neslyšících. Proč zrovna s polskou stranou? Odpověď je jasná: protože **v Polsku je vývoj situace neslyšících podobný jako u nás**. Organizačně byla tato akce z důvodu nutnosti sehnat trojí tlumočnický poměrně náročná. Uvědomme si, že jsme potřebovali tlumočnický z češtiny do polštiny, z polštiny do znakového jazyka a také z češtiny do znakového jazyka.

Tichý svět blízkých sousedů

<http://www.neslysicisnadeji.org/>

25.–27. 10. 2017, Polský institut v Praze

Účelem projektu s názvem Tichý svět blízkých sousedů bylo během tří dnů v Praze zorganizovat malé **workshopy, konference, výměnu zkušeností a sdílení „best practices“** společně s delegáty z Polska, z lingvistické fakulty, oboru znakového jazyka, a z větší nevládní organizace. **Hlavními tématy byla jazyková diskriminace** a kompromisy v národní implementaci **Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením za účelem rovných příležitostí pro tyto osoby, speciálně se zaměřením na sluchově postižené**.

Základním cílem je zajistit **rovnost v oblasti lidských práv**, či spíše jazykových práv, a usilovat o **implementaci norem a předpisů** na základě připomínek ohledně sluchově postižených, protože o nich společnost nemá dobré povědomí.

Dle Úmluvy existuje **právo na uznání specifické jazykové a kulturní identity**. Všechny státy, včetně našich blízkých sousedů, by ji měly být schopné přijmout a usnadnit užívání znakových jazyků.

Diskuse na různá témata se v rámci česko-polského fóra odehrály ve společenství neslyšících, zejména nevládních organizací zabývajících se problematikou neslyšících, fakult a státních správ obou států.

Je třeba zdůraznit, že veřejná správa by měla pochopit, že v každém státě existují **různé znakové jazyky a dialekty**.

Paní Talipska z Varšavské univerzity, dr. Ruczaj, ředitel Polského institutu v Praze, paní Lament z Varšavské univerzity a paní Lupoměský, ředitel

Studijní cesta do Štrasburku

Zápisky pana Lupoměského (redakčně upraveno a kráceno)

Prostor Evropského parlamentu ve Štrasburku je jen několik kilometrů od Německa, konkrétně v Alsasku, s patrným historickým vlivem gotické kultury a architektury. V parlamentu jsem strávil asi šest hodin, než jsem vyrazil na prohlídku historického centra Štrasburku. Sledoval jsem spolu s doprovodem plenární zasedání, seděl na balkoně a viděl dva neslyšící europoslance. Jeden asistent mě doprovodil přímo do kanceláře paní europoslankyně Helgy Stevénsové. O chvíli později za mnou přišla sama paní europoslankyně, záhy jsem jí potřásl rukou. Ptala se mne, proč Česko odmítlo migrační kvóty. Odpověděl jsem jí na to, že máme asi více důvodů, ale nejsem evropským politikem... Paní europoslankyně Helga Stevénsová vyjádřila souhlas s migračními kvótami a rozdělením uprchlíků mezi státy, ale zároveň poukázala na nutnost zvýšení bezpečnostních opatření. Dotkla se též rozvojové politiky v oblasti zdravotně postižených a také sociální politiky týkající se zdravotně postižených. (...) Během odpoledního setkání s europoslancem Teličkou jsem se dozvěděl, že si sám nedovede představit, jaké je to být neslyšícím politikem v EU. Říkal, že když před čtyřmi lety vstoupil opět do Evropského parlamentu a viděl paní europoslankyni Helgu Stevénsovou, ocenil její politickou roli i reprezentativní chování. Sám prý obdivuje kohokoli postiženého, kdo se stal politikem...

Před konferencí jste se také zúčastnil studijní cesty do Štrasburku...

Ano, pod patronací profesora Kellera, člena Evropského parlamentu, jsem i díky nadaci APROK mohl na začátku října navštívit Evropský parlament, kde jsem se setkal s několika českými europoslanci, ale i s neslyšící europoslankyní původem z Vlámka Helgou Stevénsovou. České straně, podle mého názoru, nesmírně chybí neslyšící poslanci.

Roman Lupoměský

- Rodiče i prarodiče Romana Lupoměského jsou také neslyšící.
- Vystudoval střední školu zakončenou maturitou, obor pedagog.
- Od vzniku organizace Neslyšící s nadějí v roce 2007 je jejím ředitelem.
- Na konci října 2017 zorganizoval třídní setkání s polskými kolegy, které se věnovalo kromě inkluze neslyšících také dostupnosti vysokoškolského vzdělání a vědy pro neslyšící, dostupnosti a financování tlumočnicků.

Panu Lupoměskému velmi děkuji, že si našel čas na náš rozhovor i během nabitého programu česko-polského fóra, a přeji mu, ať se mu v jeho úsilí a činnosti pro neslyšící daří.

Martina Ježková